Kan något ytterligare göras för studiet av den svenska insektfaunan?

Ett diskussionsämne

av

J. Ammitzböll,
Ystad.

Förgäves har jag länge väntat att i referaten av Entomologiska föreningens sammankomster finna omnämnt någon diskussion om nedanstående ämnen, och som min tjänst tyvärr hindrar mig att personligen framföra dem, vilket jag helst velat, anhåller jag att på detta sätt väcka frågan i förhoppning, att någon annan vill finna den av tillräcklig vikt att förtjäna att föras vidare.

Om det icke blivit för lång överskrift, skulle jag velat skriva: Föregår för närvarande en större förändring i Sveriges insektfauna, och, om så är, vad bör då göras för att studera densamma?

Att en förändring jämnt och ständigt pågår och alltid pågått, äro väl alla överens om, och likaså, att den bör studeras, men frågan är, om vi göra vad vi kunna för att studera den. För ett besvarande av frågan hava vi ju först och främst äldre verk och förteckningar att tillgå, men därnäst är det även en fråga, om icke äldre insektsamlare hava funnit, att arter, som förr varit vanliga i deras ort, blivit sällsynta eller försvunnit och i stället andra uppträtt, antingen förut icke observerade eller förut sällsynta, som nu blivit vanliga. Visst är ett människoliv en kort tid för sådana observationer, men det förefaller mig, att jag i de 30—35 år jag i östra Skåne samlat insekter gjort dylika erfarenheter, och detta är nu anledning till att jag väcker frågan, i förhoppning att andra då

möjligen vilja framkomma med liknande. Vad nu först angår den, om jag så får säga, negativa sidan av saken, att förut vanliga arter blivit sällsynta eller försvunnit, är jag icke i tillfälle att yttra mig vidare härom, emedan mitt samlareområde för de senare åren icke alldeles sammanfaller med mitt tidigare — jag bor nu i Ystad, där jag huvudsakligen är inskränkt till den närmaste trakten om kasärnen, en tämligen enformig flygsandsplantering med blandad barr- och björkskog å ena sidan och odlad mosse å den andra, medan jag förut samlat i den högst omväxlande trakten kring Kristianstad. Men påfallande tycker jag dock det är, att jag på dessa senare åren icke funnit något enda exemplar av eljest så vanliga arter som *Hepialus humuli* (jag begagnar nomenklaturen i LAMPAS katalog från 1885), *Emydia striata, Bombyx rubi, Saturnia pavonia, Harpyia vinula, Hydroecia nictitans, Grammesia trigrammica* och *Calocampa exoleta* och endast något enda av *Notodonta ziczac* och *Calocampa vetusta* — eller, för att nämna en annan grupp — de stora *Caraber* tyckas ju stadda i utdöende — jag har här endast sett *C. nemoralis* och ett enstaka exemplar av *Procrustes*, som av annan person tagits en mil härifrån. *Bembex rostrata* hade 1902 koloni i Ystads sandskog — har sedan försvunnit. Frossan, som för 50—100 år sedan härjade över snart sagt hela riket — icke minst i Kristianstads- och Ystadstrakterna — har ju nu försvunnit. Kan det icke bero på att överföraren av dess smittämne, *Anopheles*, har försvunnit? — Jag har åtminstone aldrig kunnat finna någon.

Vad den positiva sidan angår eller fynd av arter, nya för provinsen eller riket, eller uppträdande av förut sällsynta arter i stor mängd, måste beviskraft tillskrivas dem för att förändring inträtt. Jag har hört berättas och betvivlar det visst icke, att Sverige är det land på jorden, vars insektfauna är bäst undersökt — men huru oändligt mycket återstår icke! För att nu endast tala om den enda delen av landet, jag känner till, östra Skåne, och den grupp, jag mest arbetat med, fjärilarna, har WALLENGREN före 1866 där funnit en synnerligen stor mängd förut där obekanta arter — och när sedan kyrkoherden J. ANDERSSON och jag omkring 1885 började samla i nära nog samma trakt, funno vi åter en stor mängd nya arter — och så god samlare som WALLENGREN var, är det knap-

past troligt, att han skulle översett dem alla, om de på hans tid funnits där. ANDERSSON och jag insände notiser härom till Ent. Tidskrift och flera gjorde på samma sätt, kompletterande var i sin mån LAMPAS katalog, men på senare åren ha dessa notiser blivit mindre vanliga, och detta tror jag kan för en del tillskrivas hr E. MJÖBERGS artikel i Ent. Tidskrift för 1913, däri han — visst icke obefogat — bestrider värdet av dylika notiser, emedan den rätta bestämningen av fynden icke alltid vore obestridlig. Han kommer även med några förslag till rättelse, men, såvida mig bekant, har icke sedermera något blivit gjort vid saken. Och då jag nu framlägger den till diskussion, blir det väl även min skyldighet att komma med några förslag i ämnet.

Men innan jag detta gör, får jag omnämna de äldre artförteckningar, av vilka vi kunna lära åtskilligt. Om de nämna en art som vanlig och den icke på senare åren funnits, måste vi antaga, att den av en eller annan orsak försvunnit. Ett pregnant exempel kan jag nämna från Danmark — i en gammal förteckning anföres *Melitæa galathea* som vanlig, och ingen nu levande samlare har funnit den där och ej heller finnes den från Danmark på museerna där. En felbestämning av en så lätt kännbar art är ju icke tänkbar. Och LINNÉ's omnämnande av 3 arter *Carabus*, som icke sedan återfunnits — åtminstone den ena, *intricatus*, som ju finnes på Bornholm, skulle man kunna tänka finnas i östra Skåne — och jag har sökt mycket efter den, men hittills utan resultat.

Av djur, som på senare tider tillkommit, och som äro så lätt kännbara, att de icke gärna kunna tänkas översedda av äldre samlare, kan jag anföra följande: *Cucullia præcana* i 2 ex. 1914, *Hetiotela atralis*, en liten vacker och i ögonen fallande pyralid, var vanlig 1914, fåtalig i år. *Dasypolia templi*, som väl eljest är tämligen sällsynt, har i år uppträtt i så stora mängder, att man tvingas till antagandet, att den funnit sig en ny näringsväxt (liksom rönnbärsmalen gått på äpplen); som sådan angives *Heracleum*, och som denna knappast finns i trakten, måste man tänka på någon annan växt, och då väl närmast på potatis eller betor — detta dock endast en ren gissning av mig. *Apamea testacea, Tapinostola elymi, Agrotis ripæ* och *A. cursoria* med alla dess variationer äro en

bland våra vanligaste fjärilar. *Hadena littorea* är icke förut omnämnd från Skåne — likaså *Sirex gigas* och *noctilio*, som nu äro vanliga. Flugan *Merodon equestre* som omnämnts från Hälsingborgstrakten, har i flera år funnits här, förr sparsam, i år var den till och med under sin flygtid den vanligaste syrphiden — sålunda icke troligt att den skulle inkommit med blomsterlökar utifrån — jag har för övrigt även funnit den som puppa i jorden.[1] På lugna sommarkvällar efter solnedgång har jag flera gånger sett en stor dagslända flyga ut över öppna havet, troligen även den en nyhet, emedan ingen slända, som flyger så sent, förut anmälts från Skåne.

Då jag samlar insekter, händer det ju ofta, att pojkar samlas omkring mig och fråga, vad de skola begagnas till. Jag brukar då fråga, vilken skola de gå i, och om de svara »folkskolan», frågar jag om de tro, att det finns elefanter och lejon i Sverige. Då de svara »nej», förklarar jag dem, att av den, som får nöja sig med folkskoleundervisningen, kan man icke begära mera, än att de känna till, vilka stora djur som leva inom landet, av en elev i elementarläroverk kan man fordra kunskap även till smärre djur och av professorerna vid universiteten till och med till de allraminsta, men de äro så få och kunna icke vara överallt och söka, och därför få andra hjälpa dem och skicka dem, vad märkvärdigt de finna. Och detta kunna pojkarna begripa — och som jag tror även allmänheten.

Men med denna tankegång har jag även uttryckt min uppfattning av amatörentomologernas förhållande till vetenskapen — och staten och dess tjänstemän, som ju äro vetenskapens självskrivna talmän. Och då ha även vetenskapsmännen och staten skyldigheter mot oss. Men innan vi taga denna hjälp i anspråk, låt oss då se till, huru långt vi kunna hjälpa oss själva. Vår förening består ju för större delen av amatörer med vetenskapsmän som ledare och föregångsmän. Kan icke föreningen göra mera än hittills? Jag känner icke så noga till föreningens finansiella status, men skulle icke mera än hittills kunna offras? Det förefaller mig, som det angelägnaste är att fortast möjligt få författat kataloger, i likhet

[1] *Tabanus tarandinus*, som anmälts från Hälsingborgstrakten, har jag för flera år sedan funnit i Kristianstadstrakten.

med GRILLS över coleoptera, över alla de olika grupper, där nyare sådana fattas. Och sedan bör det icke vara nog utan föreningen bör, även med pekuniär uppoffring, försöka skaffa en nämnd — eller vad man nu vill kalla det — till vilken ledamöter kunde insända djur för bestämning, och som sedan i tidskriften införde märkligare fynd, så att katalogerna ständigt höllos *up to date* — jag misstänker, att det går många som mig, att man i samlingarna har djur, om vars rätta bestämning man är osäker, och därför icke vågar offentliggöra något — och kanske de märkligaste fynd härigenom icke komma fram. Jag kan icke tro annat, än att det i Stockholm finnes en coleopterolog, en dipterolog o. s. v., som både ha tid och vilja att hjälpa ledamöter i landsorten, som icke hava tillgång till tillräcklig litteratur och museer till jämförelse. Och nog vore det mycket önskvärt, om Svensk Insektfauna, som har börjat med så många grupper, kunde fortsättas i litet raskare tempo, i synnerhet beträffande de grupper, för vilka hjälp icke är lätt tillgänglig i angränsande länders litteratur — och detta borde uppmuntras med pekuniär hjälp, om så erfordras.

Men även staten och dess ämbetsmäns hjälp torde erfordras. Och var och en hava vi nog någon gång tagit oss friheten anmoda hrr professorer och docenter om hjälp med bestämningar och insänt märkligare fynd till museerna. Men skulle man icke kunna tänka sig en närmare samverkan än nu, t. ex. genom anställning — utan lön — av amatörer som undersökare för museerna av var sin trakt, att till dem utsändes desideratlistor, att de fingo fria porto för brev och försändningar till museum, och kanske till och med de, som så önskade, kunde få något litet anslag till kostnaden för exkursioner. Och kunde man icke tänka sig, att flitiga insamlare uppmuntrades t. ex. med erhållandet av Kungl. Vetenskapsakademiens skrifter eller någon medalj eller på något annat sätt, som möjligen kan stå till förfogande eller av staten utverkas?

* * *

Det av d:r AMMITZBÖLL ovan uppställda diskussionsämnet är ju på sätt och vis ej nytt, då det inom entomologkretsar man och man emellan rätt länge ventilerats. Genom artikelns införande i vår tidskrift har emellertid frågan ställts på ett annat plan och är det att hoppas, att de olika meningar, som eventuellt göra sig gällande, måtte komma till synes i följande nummer av tidskriften. Och särskilt vore det ju av värde, om cheferna för statens entomologiska museer, till vilka ju den aktade författaren i viss mån vänder sig, ville uttala sig i ämnet.

Red.